

Tekst digitale Nieuwsbrief januari 2018-1**Tentoonstelling over het Nut geopend in Nationaal Onderwijsmuseum**

Op 13 december 2017 is in het museum de tentoonstelling over het Nut 'de Nutskast' feestelijk geopend. De kast met inhoud, afkomstig uit het pand van het Nut in Edam, maakt nu officieel deel uit van de vaste collectie van het museum. In het museum in Dordrecht blijft het niet bij kijken alleen. Op de kast zijn meerdere oude boeken van het Nut geplaatst om door te bladeren en te lezen voor bezoekers. Van alle boeken in de kast zijn reeds exemplaren voor de toekomst veiliggesteld in het Stadsarchief in Amsterdam. De realisatie van deze Nutskast binnen de vaste collectie van het museum was niet mogelijk geweest zonder de inzet van veel vrijwilligers. Cor den Boer, oud-voorzitter van het Nut vervulde daarin een sleutelrol. De oude boeken werden op nieuw ingebonden door Arie Speksnijder zodat deze ook inzichtelijk konden worden gemaakt voor de bezoekers. Frits Maas was er voor de teksten. Van zijn hand komt ook het artikel over Cor den Boer in het decembernummer van het museummagazine 'Lessen' dat tweemaal per jaar verschijnt. Ook de stagiaires van het Grafisch Lyceum, Quinty Mannes en Ellen Schollaart, hebben hun steentje bijgedragen aan de inrichting van de tentoonstelling. Het nationaal Onderwijs Museum beschikt overigens over veel museale stukken die niet in Dordrecht ten toon zijn gesteld. Al deze stukken zijn elders opgeslagen.

De gastheer, de directeur van het Onderwijsmuseum, Tijs van Ruiten mocht de openingstoespraak verzorgen. Hij startte met een korte schets over het ontstaan van de eerste onderwijswetten. In 1796 kwam het Nut met het advies tot de invoering van een nationaal onderwijs. De leiders van toen zagen ook dat voor de overheid een taak en van belang was om onderwijs goed te organiseren. Er werd vanuit

regeringswege een commissie 'voor de zaken van het onderwijs' ingesteld. Een en ander leidde uiteindelijk tot de eerste onderwijswetten die stammen uit 1801 en 1803. De wet van 1806 bepaalde dat lagere scholen voor iedereen toegankelijk moesten zijn. Een leerplicht was er echter nog niet. Op 1 januari 1901 is de leerplicht ingevoerd. Kinderen van 6 tot 12 jaar moesten een school bezoeken óf huisonderwijs krijgen.

Cor den Boer laat aan het begin van zijn toespraak de aanwezigen een Nutsbericht zien waarin is te lezen dat op 18 augustus 1966 het Nutshuis na een grondige restauratie werd heropend. Ook

verhaalt hij over de eerste boeken die het Nut uitgaf en de belangrijke rol die Hendrik Ravekes daarin speelde. Hendrik Ravekes was secretaris van de Maatschappij van 1802-tot 1841. Er werd voor veel boeken een prijsvraag uitgeschreven over een vraagstelling of thema. Voor een winnend manuscript werd een beloning uitgelooft van een gouden medaille en soms nog extra tien of twintig gouden dukaten. Als er eenmaal zo'n manuscript was gekozen werd dit als boek verspreid onder de leden. Cor leest een stukje voor uit het eerste boek (jaar van uitgifte 1786) van de Maatschappij: 'Verhandeling, uitgegeeven door 't Edamsch genootschap tot Nut van 't Algemeen, ter beantwoording der vraag, welke bewijzen leeveren Natuur en Reden op, voor het bestaan van God.' De auteur Petrus Schouten was een "Roomsche Priester en Pastoor te Oegstgeest" kreeg een gouden erepenning. Zulke erepenningen zijn niet aanwezig in onze tentoonstelling, maar wel die van Willem Douma die een penning ontving voor het verrichten een edelmoedige daad. In dit geval, op voorspraak van de Grietman van West Dongeradeel, voor het redden van schipbreukelingen aan de Friesche kust in 1835.

'Alleen het besef van verleden kan ons het heden doen verstaan.' Deze openingszin van Piet Hamelink, voorzitter van het Maatschappijbestuur, geeft kort en krachtig het grote belang weer die de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen hecht aan de plek die het Nut nu heeft in de vaste collectie van het Nationaal Onderwijsmuseum. De tentoonstelling in de vorm van de kast, de prenten boeken, borstbeeld van Jan Nieuwenhuizen en andere spullen doet recht aan de betekenis die het Nut heeft gespeeld in de onderwijsgeschiedenis. Veel Nutsscholen en bibliotheken zijn inmiddels gefuseerd of een openbare (gemeentelijke) instellingen geworden. Het Nut heeft wat dat betreft haar doel bereikt op onderwijsgebied. Vandaag de dag zijn er echter nog steeds basisscholen die de naam van het Nut dragen en zijn er nog over het hele land verspreid Nutsverenigingen en -departementen van het Nut actief. Piet Hamelink blikt ook terug op de 225-jarige jubileumviering 2009. In dat jaar werd er door Haare Koninklijke Hoogheid Prinses Laurentien der Nederlanden een prachtige tentoonstelling 'Nuttig leren voor iedereen' geopend in het Onderwijsmuseum dat toen nog in Rotterdam gehuisvest was.

Tijs van Ruiten is als directeur van het Museum jarenlang van grote waarde gebleken voor het Nationaal Onderwijsmuseum en ook voor het Nut. Het huidige Maatschappijbestuur heeft dan ook besloten aan hem een erepenning toe te kennen. Piet Hamelink mocht aan hem het eremetaal met de tekst 'Bevlogen ook voor het Nut' met de bijbehorende oorkonde uitreiken. Tijs van Ruiten en Piet Hamelink, maakten met hun handtekening onder een overeenkomst de overdracht van de spullen officieel. Lees hier meer over de geschiedenis van het Nut in het onderwijs. Na afloop van alle

plechtigheden leidde Cor den Boer de genodigden naar de 'Nutskast' voor een boeiende toelichting op de kast en alles wat erin en -op staat. Wilt u een uitje organiseren naar het Nationaal Onderwijsmuseum en ook een rondleiding van Cor den Boer krijgen neemt u dan contact met hem op of met het Nationaal Onderwijsmuseum.

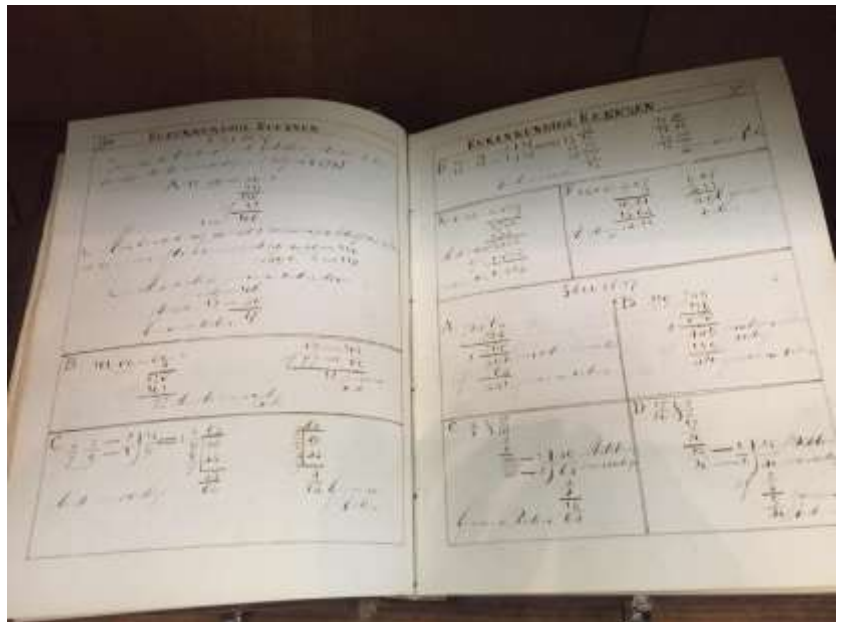
Archief Nutspand verhuisd

Eind vorig jaar is het archief uit het pand in Edam overgebracht naar het Stadsarchief Amsterdam. Het pand staat sinds de zomer 2017 te koop. Het landelijk Nut achtte het archief te belangrijk om verloren te laten gaan voor de toekomst en besloot in 2017 de archivering te bekostigen. Cor den Boer, van de archiefcommissie, heeft vooruitlopend op de verhuizing nog delen van het archief die niet geschikt waren voor de collectie in het Stadsarchief weten onder te brengen bij departementen en regioarchieven. Het zal naar verwachting nog zo'n twee jaar duren voordat het Stadsarchief de stukken volledig heeft opgeschoond en gecategoriseerd. Tot die tijd zijn de stukken niet in te zien.

Profielwerkstuk over Maatschappij tot Nut van 't Algemeen

In september 2017 meldden zich per e-mail bij het secretariaat van 't Nut twee leerlingen uit 6VWO van de RSG Brokdele in Breukelen die een profielwerkstuk wilden maken voor het vak geschiedenis. Samine Dreteler en Caitlin van Kuik vonden beiden de Verlichting een erg interessante periode in de geschiedenis. Toen zij de 'Maatschappij tot nut van het Algemeen' tegenkwamen sprak hen dit gelijk aan. Samine en Caitlin hebben met plezier gewerkt aan het profielwerkstuk over 't Nut. De hoofdvraag van hun onderzoek was: "Wat was de invloed van de 'Maatschappij tot Nut van 't Algemeen' op onze Nederlandse samenleving?" Zij bedanken Cor den Boer voor zijn deskundigheid en energieke inzet. Hij was bereid een interview te geven en daarnaast verzorgde hij ook nog rondleiding in het Onderwijsmuseum. Het profielwerkstuk is toegankelijk gemaakt via www.nutalgemeen.nl

Een rekenboek van 't Nut (Het onderwijsmuseum)

NUTfonds 2017

Sinds januari 2017 worden er weer subsidies toegekend vanuit het Nutfonds. In Friesland heeft men inmiddels de weg via het VSBfonds naar het Nutfonds gevonden. Als een departement een subsidieaanvraag wil steunen, dan doet het er goed aan een aanbevelingsbrief te schrijven; het departement mag echter – als intermediair – niet zelf subsidie aanvragen.

Streekmuseum Volkssterrenwacht Burgum - Sterrenbeelden in een handomdraai

Het Streekmuseum Volkssterrenwacht Burgum diende een Nutfonds aanvraag in voor het project “Sterrenbeelden in een handomdraai.” Het streekmuseum dat ook bekend staat als Observeum is een unieke combinatie van een streekmuseum en observatorium dat sinds jaar en dag bijdraagt aan de educatie van jong en oud. Wie wil leren is er welkom om meer begrip te krijgen over het universum, de geschiedenis en maatschappij. Omdat het streekmuseum opereert op een wijze die past bij de doelstellingen van 't Nut, kan het rekenen op financiële steun vanuit het Nutfonds. De bijdrage vanuit het Nutfonds voor dit project bedraagt €2000,=.

Internationaal Dansfestijn Burgum – Moai Fuort

Moai Fuort is de nieuwe naam van het multiculturele internationale dans- en muziekfestival in Burgum. De organisatie is in handen van de stichting Internationaal Dansfestijn Burgum met als missie wederzijds begrip te creëren voor elkaars culturen. “Sûnder de barriêre fan de taal kin mei dûns it hert rekke wurde.” Oftewel: “Zonder de barriere van taal, kan met dans het hart worden geraakt.” Door elkaar te ontmoeten en de onderlinge verbinding door dans en muziek maken bezoekers, vrijwilligers en deelnemers kennis met elkaars cultuur en gewoonten. Via de facebookpagina: <https://www.facebook.com/MoaiFuort/> is veel ontdekken over de invulling van het festival. In 2017 vond het festival, dat vanuit het Nutfonds een subsidie toegekend heeft gekregen, voor de 14e keer plaats van 3 t/m 9 juli 2017. De bijdrage vanuit het Nutfonds voor dit project bedraagt €2000,=.

Gay Deaf on Tour - Gay deaf pride 2017

Gay deaf on tour is een stichting die zich inzet om een comfortabele plaats in de samenleving te creëren voor GLBT'se die doof of slechthorend zijn. Voor realisatie van de Gay Deaf Pride 2017 is een fondsaanvraag gehonoreerd vanuit het NUTfonds. Op de website is te lezen dat deelnemers in de week voorafgaand aan de gaypride 2017 in Amsterdam tal van activiteiten aangeboden krijgen. Op het programma staan onder meer een diners in een gebarentaalrestaurant en een “Dance & Moveworkshop”. Ook is er ruimte voor lezingen door GLBT-sprekers die doof of slechthorend zijn, afkomstig uit binnen en buitenland. Zij delen hun kwetsbare en tegelijkertijd inspirerende verhalen. Dit project kreeg een aanbeveling van een Nutsdepartement. bijdrage vanuit het Nutfonds voor dit project bedraagt €3500,=.

Panorama Fryslân Franeker 2018 – Inside/Out

Het project Inside Out ontving ook subsidie vanuit het Nutfonds. Met het project willen de initiatiefnemers een artistieke bijdrage leveren aan de Culturele Hoofdstad 2018. Er wordt een panoramaschilderij gemaakt met een professioneel kunstenaar in samenwerking met mensen uit diverse GGZ-locaties in Friesland. Het Inside/Out Panorama geeft een landschap weer van stemmingen dat ook het spanningsveld tussen de innerlijke wereld van de mens en de buitenwereld weergeeft. Het eindresultaat bestaat uit geschilderde elementen, geprojecteerde persoonlijke citaten en muziek. Medio 2018 staat de opening gepland. De bijdrage vanuit het Nutfonds voor dit project bedraagt €5000,=.

Het MuteSounds festival

Het MuteSounds festival 2017 heeft zich ook bij het Nutfonds gemeld voor een subsidieaanvraag. Dit festival, dat op de Pier van Scheveningen wordt gevierd, brengt mensen samen. Bezoekers met en zonder auditieve beperking dompelen zich hier onder in een surrealistisch wonderland. De Stichting MuteSounds is samen met uitvoerend producent 125Procent verantwoordelijk voor de organisatie van het festival, in de uitvoer ondersteund door vele vrijwilligers.

Doof en horend, jong en oud, ontmoet elkaar in verwondering over kunst en cultuur, die met alle zintuigen waar te nemen is. Dansen op een trilvloer, originele comedy, poëzie en theater van dove en horende artiesten. Lekker los met een potje bubbelvoetbal. Leerzame workshops over internationale gebarentaal. En voor wie toe is aan rust is er plaats in de yoga- en meditatiesessies. De complete line up maakt MuteSounds geschikt voor iedereen. Het festival is mede zo toegankelijk omdat het voor het dagprogramma geen entree heeft. Het Nutfonds ondersteunt dit verbindende evenement dan ook met de maximale bijdrage van €5000,=.

Interval

Popkoor Interval in Olst Wijhe ontving een subsidie van €1500,= vanuit het Nutfonds. Deze bijdrage zet Interval in om de onderlinge samenwerking en ontmoetingen met met Wijhese koren te bevorderen. Deze samenwerking is van belang om nu en in de toekomst met elkaar naar optredens toe te werken.

Kort samengevat heet het Nutfonds in 2017 aan zes verschillende projecten een totaalbedrag toegekend van €19.000,=.

't Nut Bodegraven wordt stichting

Op de valreep van 2017 is door de rechtbank bepaald dat departement Bodegraven van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen verder gaat als Stichting.

De procedure die hieraan vooraf ging duurde langer dan gedacht. Alle bestuursleden zijn blij met de nieuwe constructie, en hebben alle vertrouwen dat 't Nut Bodegraven hiermee behouden blijft voor de toekomst.

Het bestuur (op de foto v.l.n.r.)

bestaat uit dhr. Westerhof (penningmeester), Dhr. Breijaert (voorzitter), Mw. Kromwijk-Schuttenbeld (secretaris).

Themadag Oost-Groningen in Winschoten

In de Klinker in Winschoten werd op 18 november 2017 een themadag georganiseerd voor de leden uit de districten Oost- en Noord-Groningen. De opkomst overtrof de verwachting.

De aanwezigen luisterden voorafgaand aan de voorstelling 'De Menalda Vetes' van theatergroep WAARK naar een lezing van Remi van Schaik. Dr. Remi van Schaik (1950) was t/m 2015 als universitair docent verbonden aan de opleiding Geschiedenis van de Rijksuniversiteit Groningen. Hij publiceert over regionaal-historische onderwerpen en schreef o.a. enkele grote hoofdstukken in deel I van de Geschiedenis van Groningen uit 2008.

In de Middeleeuwen behoorde Groningen tot de Friese landen, die een betrekkelijk onafhankelijk bestaan kenden. Vanuit hun versterkte woning (borg), beheersten jonkers het omringende platteland en lagen regelmatig met elkaar overhoop. Daarbij ging het er niet altijd even zachtzinnig aan toe. Het was een tijd van veelvuldige vetes tussen familieclans. Omdat het ontbrak aan een hogere macht (koning, hertog of graaf) die recht en vrede kon bewerkstelligen bemiddelden abten van kloosters. In het

de Menalda
Vetes

geval van de Menaldavete, die stamt uit 1280 en is vernoemd naar de familie Menalda uit Hellum, bemiddelt Emo, de abt van het klooster Wittewierum bij Ten Post.

De voorstelling 'De Menalda Vetes' van theatergroep WAARK, is geschreven door Jan Veldman en is gebaseerd op de 13e eeuwse Menalda vetes zoals door Abt Emo opgetekend in de Kronieken van het klooster Bloemhof. In de Menalda Vetes wordt dus het verhaal van de Menalda's verteld. "Tied van overstromings, kruustochten en de Swaarde Dood. 't Is tied van aalgedurege stried in onze streken. Hunzingoers tegen Fivelingoers. Oethoesters tegen Oskwerders, ain tegen aander, aandern tegen ain. Welkom in Dattiende aiw, welkom bie "De Menalde vetes!"

Regisseur Albert Secuur koos een theatervorm die het meest lijkt op een live hoorspel waarin, geluid en muziek een belangrijke rol krijgen toebedeeld. Er wordt door de vier acteurs gewiticht van de 13e eeuw naar nu en van de personages als hoorspel acteurs naar hun rol in het middeleeuwse stuk. De voorstelling is een historisch verantwoord stuk, met een duidelijke relatie naar het hier en nu en gelardeerd met een flinke dosis onderkoelde Grunneger humor. De nazit maakte de dag voor veel Nutters compleet.

Het Nut Noord-Beveland 175 jaar

Op 21 oktober 2017 vierde 't Nut op Noord-Beveland haar 175-jarig bestaan. Er was een receptie, toespraken en een cultureel programma met muziek en Zeeuws cabaret. De aanwezigen kregen een warm onthaal bij binnenkomst met een hapje en drankje.

Piet Hamelink, voorzitter van departement Noord-Beveland en voorzitter van 't landelijke Nut, blikte in zijn toespraak terug op de

vorige jubilea en het ontstaan van het departement. Op 31 oktober 1842 is 't Nut Noord -Beveland opgericht. Het was de eerste vereniging op het eiland. Het waren vooral gegoede en geschoolde heren die een mogelijkheid zochten elkaar regelmatig te ontmoeten op het geïsoleerde Noord-Beveland. Het 100-jarig bestaan werd gehouden midden in de 2e wereldoorlog seizoen 1942 -1943. Om begrijpelijke reden een mager jaar. Toch gingen de Nutsbijeenkomsten en het jubileum door. De stadswijkelder te Kortgene was op 19 maart 1943 te klein met 200 zitplaatsen en 40 staanplaatsen

voor de jubileumviering. Ondanks het uitgaansverbod en de verduisteringen streefde het toenmalige Nutsbestuur ernaar bijeenkomsten te plannen op de dagen met volle maan. De meeste leden kwamen immers op de fiets en die konden in het maanlicht gemakkelijker de verduisterde weg vinden. 't Nut Noord-Beveland is niet alleen een vereniging die terugblijkt maar ook graag vooruit kijkt. Piet spreekt de hoop uit dat hij het 200-jarig bestaan nog mee kan vieren; niet meer als bestuurder, maar wel als lid van 't Nut. In het komende jaar hoopt hij zijn Noord-Bevelandse voorzittersrol te kunnen overdragen aan iemand anders. Er is een groot en relatief jong bestuur dat zeker voor de toekomst een belofte vormt. Het departement is springlevend met een nieuwe website, logo en Facebook activiteiten. Ook in de toekomst zit er nog muziek in. De bestuurders beseffen wel dat dit echter niet vanzelf zal gaan.

Burgemeester Marcel Delhez reikte namens 't landelijke Nut erепенningen en een oorkonde uit aan de oudvoorzitters Jan van Iwaarden (1991-2001), Piet van der Maas (1974-1981), Frans en Addie Dees (1981-1991). Addie de vrouw van Frans wordt hier uitdrukkelijk genoemd omdat zij vele jaren secretaris was van het departement. Het echtpaar diende vele decennia 't Noord-Bevelandse Nut. Na de officiële opening van de burgemeester, gaf pianiste Laura Landman een voortreffelijke optreden. Tot slot werd

door cabaretier Maikel Harte een optreden gegeven. Tijdens zijn voorstelling passeerden ook veel werkzaamheden van Piet Hamelink voor 't NUT Noord-Beveland de revue. De vele aanwezigen konden na afloop terugkijken op een mooie en gezellige jubileumviering.

Ledenbijeenkomsten

De Algemene Ledenvergadering zal plaatsvinden op zaterdag 21 april 2018 in Wageningen.

Volgende digitale nieuwsbrief

Heeft uw departement nieuws van waardevolle betekenis? Laat het weten voor publicatie in de volgende nieuwsbrief en op de website. De uiterste datum voor inzending van berichten voor de volgende nieuwsbrief is 1 april 2018. Berichten kunt u sturen naar secretariaat@nutalgemeen.nl